

NEKROLOGI

DOROTA SZAGUN

Uniwersytet Zielonogórski

PROFESOR JERZY BRZEZIŃSKI (1934–2017)

Profesor Jerzy Brzeziński urodził się 1 marca 1934 roku w Porębach Leśnych w powiecie Mińsk Mazowiecki, gdzie mieszkał do 1946 roku. Potem wraz z całą rodziną przeniósł się do Gubina. Studia polonistyczne podjął na Wydziale Filologiczno-Historycznym w Wyższej Szkole Pedagogicznej w Opolu. Tu w 1957 roku napisał pod kierunkiem prof. dra hab. Stanisława Rosponda i obronił pracę magisterską pod tytułem *Archaizacja w powieściach i opowiadaniach historycznych Stefana Żeromskiego*. Tym samym związał swoje zainteresowania naukowe z lingwistyką, a szczególnie z nurtem badań nad językiem i stylem pisarzy, któremu pozostał wierny w ciągu całej swojej naukowej drogi. Choć nie stało się to od razu.

Najpierw, zgodnie z ówczesnie obowiązującym nakazem rozpoczął pracę jako nauczyciel polonista w Liceum Ogólnokształcącym w Gubinie (1957–1966). Prowadzone równoległe, obok pracy dydaktycznej, przez Profesora badania językoznawcze spowodowały, że został przeniesiony służbowo przez ówczesne władze do utworzonego w Zielonej Górze Studium Nauczycielskiego, przekształconego z czasem w Wyższą Szkołę Pedagogiczną im. Tadeusza Kotarbińskiego. Tutaj nie tylko zajmował się nauką, ale czynnie współtworzył zręby zielonogórskiej polonistyki, rozwijając badania skupione wokół takich zagadnień, jak: historycznojęzykowy, gramatyczno-historyczny czy dialektałny opis języka. Jego szczególne zainteresowania skupiły się w obszarze stylistycznych cech języka i stylu tekstów artystycznych od XVIII do XX wieku.

Jerzy Brzeziński stopień doktora otrzymał w 1972 roku na podstawie dysertacji *Język Franciszka Dionizego Książnina*, napisanej pod kierunkiem wybitnego onomasty prof. dra hab. Henryka Borka. W 1978 roku uzyskał stopień doktora habilitowanego na Uniwersytecie im. Adama Mickiewicza w Poznaniu. Recenzentami książki habilitacyjnej, *Wyznaczniki językowostylistyczne poezji sentymentalnej*, i całego dorobku byli Profesorowie: Henryk Borek, Władysław Kuraszkiewicz i Teresa Skubalanka. Czternaście lat później, tj. w 1993 roku został profesorem. Jak sam często podkreślał, Jego nauczycielami byli wybitni badacze: Stanisław Bąk, Stanisław Rospond i Leon Zawadowski, a także, w okresie późniejszym, Henryk Borek i Feliks Pluta czy Władysław Kuraszkiewicz, z którym bardzo czynnie współpracował.

Profesor Jerzy Brzeziński rozpoznawalny był i będzie szczególnie w zakresie badań nad idiolektem pisarzy. Warto tu przypomnieć, że bardzo istotnym dla ugruntowania naukowej pozycji uczonego w tym obszarze badań było ogólnopolskie sympozjum naukowe, zorganizowane przez Profesora w 1986 roku w Zielonej Górze. Jego pokłosiem jest wieloautor-ska monografia (znajdują się tam artykuły takich wybitnych językoznawców, jak: Irena Bajerowa, Stanisław Bąba, Henryk Borek, Antoni Furdal, Stanisław Gajda, Zenon Leszczyński, Stanisław Mikołajczak, Jadwiga Puzynina, Bogdan Walczak, Halina Zgółkowa), *Język osobniczy jako przedmiot badań lingwistycznych*, wydana pod Jego redakcją w 1988 roku. Stanowi ona do dziś jedną z fundamentalnych prac metodologicznych dla badań idiolektalnych. W tym samym nurcie naukowych poszukiwań utrzymana jest zainicjowana przez Profesora Brzezińskiego seria wydawnicza *Studia o języku i stylu artystycznym*, której pierwszy tom ukazał się w 1995 roku.

Profesor Jerzy Brzeziński zajmował się także problematyką historycznojęzykową (np. *Historyczno-rozwojowy związek języka polskiego z życiem i dziejami narodu* (1990)), dialektologiczną (np. *Mowa opowieści ludowych mieszkańców Kopanicy i okolic byłego powiatu wolsztyńskiego w województwie zielonogórskim* (1998)), a także prowadził badania o charakterze komparatywnym i konfrontatywnym (np. *Wpływy ukraińskie w polskiej pieśni wschodniokarpackiej* (1984), *Sufiks -išče w języku polskim i rosyjskim, -ište w serbsko-chorwackim* (1985), *Ekwiwalenty semantyczne związków frazeologicznych w językach rosyjskim i polskim* (1986)).

Badania idiolektalne oraz naukowa refleksja nad polszczyzną artystyczną przez długie lata charakteryzowały i wyróżniały także środowisko zielonogórskiej polonistyki, uczniów Profesora Brzezińskiego, czego wyraz dano w Księdze jubileuszowej z okazji siedemdziesięciolecia urodzin: *Język polski w perspektywie diachronicznej i synchronicznej* (2004).

Dorobek prof. Jerzego Brzezińskiego to liczne monografie: *Język Franciszka Dionizego Książnina*, Zielona Góra 1976; *Wyznaczniki językowostylistyczne poezji sentymentalnej*, Zielona Góra 1979; *Ekwiwalenty semantyczne związków frazeologicznych w językach rosyjskim i polskim*, Zielona Góra 1986 (współautorstwo z Leonidem Wardomackim); *Styl językowy polskiej powieści sentymentalnej*, Zielona Góra 1991; *O języku poezji Tadeusza Łady-Zabłockiego*, Zielona Góra 2001; *Historyczna stylistyka polszczyzny artystycznej: teoria, praktyka, konteksty* (współautorstwo z: K. Maćkowiakiem i C. Piątkowskim), Wrocław 2003, *Osobliwości języka poezji Michaliny Chelmońskiej-Szczepankowskiej*, Zielona Góra 2003), artykułu naukowe, wydawane w ogólnopolskich czasopismach naukowych, jak: „Język Polski: Wyznaczniki językowo-stylistyczne wczesnych sielanek i erotyków Kazimierza Brodzińskiego, „Język Polski” 1977, z.1, s. 43–51. „Poradnik Językowy” (np. *Nazewnictwo nacechowane stylistycznie w utworach Franciszka Dionizego Książnina*, „Poradnik Językowy” 1975, z. 9, s. 500–504; *Zjawiska leksykalne i stylistyczne w teorii i praktyce pisarskiej Kazimierza Brodzińskiego*, „Poradnik Językowy” 1995, z. 4, s. 30–39.), „Polonistyka” (np. *Kilka uwag o archaizacji w utworach historycznych Stefana Żeromskiego*, „Polonistyka” 1970, nr 6, s. 40–44) itd., a także prace redaktorskie, (np.: *Z badań porównawczych języków oraz dialektów słowiańskich i niesłowiańskich ziem nadodrzańskich*, red. J. Brzeziński, Zielona Góra 1992; *Praktyka językowo-stylistyczna w tekstach artystycznych doby nowopolskiej*, red. J. Brzeziński, K. Maćkowiak, C. Piątkowski, Zielona Góra 1997 itd.).

Profesor Jerzy Brzeziński wypromował siedmiu doktorów i kilkuset magistrów, wśród których znaleźli się także stypendyści Ministra Edukacji Narodowej oraz laureaci konkursu

Primus inter pares. Był recenzentem wielu prac doktorskich i rozpraw habilitacyjnych. Czynnie brał udział w życiu społeczności akademickiej, był także wieloletnim członkiem senatu, natomiast w latach 1977–1981 pełnił funkcję prodziekana, a następnie w latach 1981–1984 dziekana Wydziału Humanistycznego. Od roku 1984 przez dwie dekady sprawował funkcję dyrektora Instytutu Filologii Polskiej i przez wiele lat kierownika Zakładu Języka Polskiego.

Uczony był także czynnym krzewicielem i popularyzatorem wiedzy o języku. Należał do grona członków Polskiego Towarzystwa Językoznawczego, a w latach 1995–1997 sprawował funkcję członka Zarządu Głównego tej organizacji. Był członkiem Towarzystwa Miłośników Języka Polskiego i przewodniczącym oddziału zielonogórskiego jego Towarzystwa. Sprawował także naukową opiekę nad działalnością komisji językoznawstwa Lubuskiego Towarzystwa Naukowego. Przez wiele lat drukował artykuły w rubryce „Na końcu języka” w regionalnej „Gazecie Lubuskiej”, tzw. „Magazynie Gazety Lubuskiej” (1981–1984). Przewodniczył *Okręgowemu Komitetowi Olimpiady Literatury i Języka Polskiego*.

Profesor Jerzy Brzeziński zmarł 30 listopada 2017 roku. Uroczystości pogrzebowe odbyły się na zielonogórskim cmentarzu 5 grudnia 2017 roku.